

la posició d'un metge que la d'un pacient, ni la d'un ciutadà quan s'adreça a una institució que la del servidor públic (aquí encara en diem «funcionaris») que l'ha d'atendre.

Un ciutadà de qualsevol lloc del món té uns drets lingüístics en quant ciutadà (de vegades especificats per la legislació vigent, de vegades no). Així, per exemple, d'acord amb la llei, un ciutadà del Principat, del País Valencià o de les Illes Balears pot triar la llengua que vulgui, entre català i castellà (al Principat, ara també és oficial l'occità, llengua pròpia de la Vall d'Aran, on és denominada «aranès»). Per tant, un client d'un bar o d'un restaurant, un pacient o un ciutadà que va a parlar a un jutjat pot deci-

dir en quina de les llengües vol parlar (o escriure). És el ciutadà, a partir dels seus drets lingüístics, qui marca la llengua de relació pública.

Si el ciutadà té aquest dret lingüístic, aleshores, des de l'esfera pública i professional, se li ha de respondre com pertoca. Així, el cambrer del restaurant haurà de saber, com a mínim, prou «català turístic» per a atendre el client; el metge haurà de tenir suficients coneixements de català per a atendre-hi el pacient, i el funcionari haurà de dominar suficientment la llengua catalana per a fer efectiu el dret del ciutadà que se li adreça.

Cal fer, per tant, una distinció ben clara entre els usos personals i els usos professionals de la llengua. A nivell

personal, com a ciutadà, hom té uns determinats drets lingüístics. Per tant, a nivell professional, existeix la necessitat clara de donar-los una resposta adequada. Òbviament, ni un cambrer, en exercici de la seua professió, pot apel·lar al seu «dret» de funcionar en castellà (si el client vol ser atès en català), ni molt menys ho pot fer un metge, i encara moltíssim menys ho hauria de poder fer un jutge... si no fos que vivim en l'estat de contradicció permanent, fruit de confondre allà on s'hauria de distingir. Tenir drets implica tenir deures. El dret a usar el català per part de la ciutadania comporta el deure de conèixer-lo per part de l'esfera laboral, institucional i pública en general. ♦

Estalviar és sempre bo

PERE GRAU (Hamburg)

Hi ha una citació del gran poeta italià Giosuè Carducci que, per a comprendre una de les característiques essencials de la nostra llengua, ens va com l'anell al dit. Carducci deia: «Qui diu amb vint paraules allò que es pot dir amb dinou, també és capaç d'altres malifetes.» El català és tant millor com més evita tota mena de perifrasis barroques com les que hom troba tan sovint en altres llengües com el castellà i el francès, per exemple. És cosa sabuda que una mateixa pàgina de text és més curta en anglès o en català que no pas en castellà, francès, alemany o italià. Certament, en el cas del català i també de l'anglès hi ajuda la gran abundància de monosíl·labs, cosa pròpia d'aquests dos idiomes. Però, a part d'això, hi té també un gran paper una certa tendència a estalviar paraules inútils o ampulloses, encara que puguin «fer bonic». Nosaltres som molt pràctics; per exemple, diem: *anar al gra*, *anar per feina*. I per això, almenys des de la nostra comprensió d'avui, el català és tant més autèntic i més bonic com més lacònic és, més directe i més impactant.

No sempre ens n'adonem quan, per culpa de la influència del castellà, usem més paraules del compte per a expressar una idea per a la qual no en calen tantes. I com que és millor un exemple clar que no pas cent arguments, en posaré aquí un que il·lustra prou clarament el tema d'aquest article.

La pel·lícula de més èxit en tota la història del cinema és una que es va estrenar ja fa setanta anys: *Gone with the wind*, que a Espanya es va comercialitzar amb el títol de *Lo que el viento se llevó*. Més d'una vegada he llegit algun comentari en català que s'hi referia i que, traduint el títol en català, parlava (partint de la versió castellana) de *El que el vent es va emportar* (cosa que ens deixa a les fosques de si es refereix a alguna cosa o a alguna persona) o de *Allò que el vent s'endugué*, versió més clara però que encara es ressent del pas a través del castellà. Si fóssim en un país normal amb una llengua normal, com Dinamarca o Noruega, els nostres cineastes haurien traduït el títol directament de l'anglès. I, a mi, posat a

fer, la primera versió que se m'ocorre és curta i senzilla: *Endut pel vent*. En lloc de sis o set paraules, únicament tres. Lacònic, directe, impactant. Més català. I és que (i això els catalans ho hem sabut sempre) estalviar és sempre bo. ♦